

Fruktan för fred?

Vad händer med den amerikanska ekonomin om fred plötsligt skulle bryta loss och efterfrågan för rustningsändamål ebba ut? Har USA råd att sluta rusta? I vilken mån är med andra ord den amerikanska högkonjunkturen beroende av rustningsutgifterna?

Det problemet debatteras ofta, inte minst i samband med de ständigt återkommande jämförelserna mellan amerikansk och rysk produktionskapacitet. Statistiken, sådan den nu är, visar att Sovjet har en mycket lång väg kvar att vandra, innan de amerikanska produktionsciffrorna ens kommer inom synhåll, och detta trots att ökningstakten i den ryska produktionen är (betydligt?) snabbare. Men anta att en — ur allmän synpunkt så efterlängtd — våg av nedrustningar väller fram över klotet. Sovjet skulle, säger pessimisten, tjäna på detta eftersom det skulle skapa kraftigt förbättrade möjligheter för landet att stärka sin industriella potential. Den amerikanska ekonomin däremot, berövad de stimulerande rustningsutgifterna skulle gå till mötes en period av sjunkande takt i produktionsstegringen — eller kanske till och med stagnation och omfattande arbetslöshet. Den amerikanska ekonomin, klagar pessimisten vidare, kom på fötterna i samband med andra världskriget och har hållit sig upprätt under efterkrigstiden till stor del tack vare de betydande försvarsutgifterna. Och han avrundar: fred vill vi sannerligen ha, men att sänka försvarsutgifterna är riskabelt.

Hur långt efter är då Sovjet idag, för det första? Den amerikanska bruttonationalprodukten (BNP), d.v.s. den totala produktionen av varor och tjänster, ligger nu på nivån 400 miljarder dollar per år. Sovjets BNP uppgår förmodligen till ungefär en tredjedel av den siffran. Den totala ryska industriproduktionen är antagligen ungefär 40 procent av den amerikanska och jordbruksproduktionen ungefär hälften av USA:s.

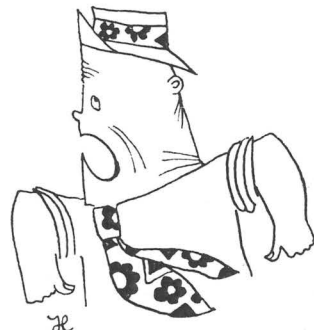
Sovjets BNP kommer enligt en amerikansk rapport¹ att växa med 4 1/2 à 5 procent per år under de närmaste

femton åren jämfört med ungefär fyra procent i USA. Det skulle alltså betyda att skillnaden mellan de två länderna i absoluta tal kommer att öka ganska betydligt, medan den relativa skillnaden minskar endast långsamt. Klyftan kan alltså förefalla betryggande för överskådlig tid framåt. Men för det första finns det de som anser att den ryska produktionen kommer att stiga i betydligt snabbare takt. (Ryssarna påstår själva att Sovjets BNP ökat med ungefär 10 procent per år under 1950-talets första del) och för det

andra är det, som antytt ovan, knappast någon tvekan om att Sovjet skulle tjäna på en nedrustningsvåg, om den nu kommer. Resurser skulle kunna föras över till produktiva investeringar och bilda underlag för en ännu snabbare expansion. Kanske skulle t.o.m. samtidigt produktionen av konsumtionsvaror kunna höjas väsentligt, kanske så mycket att räkorna börjar lära sig vissla. Den Högste i Sovjet har utlovat att detta intressanta fenomen skall kunna avnjutas, om tonvikten i Sovjet förs över på lättsinniga varor. Hur som helst: ökad konsumtion i Sovjet vore en värdefull propagandavinst.

Men i USA skulle enligt många uppfattning den bortfallna efterfrågan för försvarsändamål inte kunna ersättas. Man är härmed inne på den ständigt närvarande osäkerheten i den amerikanska konjunkturbedömningen. Som alla vet har USA under efterkrigstiden slagit det ena välståndskordet efter det andra, trots en eller annan recession. Men, säger många, det har skett i en rustningsekonomi. I frånvaro av höga försvarsutgifter vågar vi inte tro på den permanenta högkonjunkturen, trots under senare år »inbyggda stabilisatorer» i form av arbetslöshetsunderstöd etc.

Och nu skall USA:s försvarsutgifter skäras ner, inte som en följd av nedrustningsförhandlingar utan snarare som ett led i kampen mot de stigande statsutgifterna. Försvarsutgifterna har under förra delen av 1957 legat på en nivå som motsvarar ungefär 40 miljarder dollar årligen. Enligt förslag skall beloppet sänkas till 38 miljarder. En obetydlig nedskärning, kan det tyckas. Men det hindrar inte att det redan gjorts flera beräkningar över den resulterande arbetslösheten. Och vissa ekonomer, fackföreningsmän etc. har fått anledning att lufta sin »avrustningskräck». En ledande fackföreningsfunktionär framhöll att om de internationella avrustningsplanerna går i lås då går samtidigt den amerikanska ekonomin åt pipan. Han förutspådde en arbetslöshet på flera tiotal miljoner och tecknade konsekvenserna: försäljare av bilar etc. får sina varor tillbaka från avbetalningsköparna, vilket betyder minskade order till industrin och ytterligare sjunkande sysselsättningar o.s.v. Botemedlet vore, enligt hans uppfattning, att den republikanska administrationen redan *nu* börjar planera för fred, i samarbete med företagarorganisationer och fackföreningar. Frågan är emellertid om Eisenhower finner en dylik planhushållning förenlig med sin livsåskådning. ●

Vissa ekonomer, fackföreningsmän etc. i USA har fått anledning att lufta sin »avrustningskräck». (Ill.: Helga Henschen.)

... om tonvikten i Sovjet förs över på lättsinniga varor ...

¹ »Trends in Economic Growth: A Comparison of the Western Powers and the Soviet Bloc», United States Government Printing Office, Washington 1955.